

Český zápas

Týdeník Církve československé husitské

Ročník: 100

číslo: 17

26. dubna 2020

Cena: 8 Kč

Jiří z Poděbrad a jeho hájení utrakvismu

Ukončení válek na základě kompaktát

5. července 1436 byla v Jihlavě stvrzena a císařem Zikmundem zaručena kompaktáta, smlouva Čechů s koncilem basilejským. Dlouholeté vyčerpávající války byly ukončeny, s věřícími pod obojí se přikazovalo udržovat pravý mír a jednotu. Šlo o smír, ale také redukcí husitského programu – čtyř pražských artikulů. Právě dle jednoho z článků, požadujícího přijímání pod obojí způsobou (sub utraque specie), se říkalo přívržencům tohoto způsobu utrakvisté. Jaké tedy bylo rozložení sil? Na straně římskokatolické existoval rozkol mezi papežem a koncilem, utrakvisté se dělili na nejradikálnější tábory, horlivější, vedené na sněmu v r. 1435 zvoleným, papežem však nepotvrzeným arcibiskupem Rokycanou, a mírné. Katolíci řešili superioritu, utrakvisté se dohadovali především o chápání eucharistie a Kristovy přítomnosti v ní, o počtu svátostí, o obřadech a věcech organizačních. Kompaktáta znamenala dohodu, nicméně velmi křehkou a pokud se to hodilo, tak různě vykládanou i porušovanou.

Jiří sjednotitelem utrakvistů

Jiří se narodil 23. dubna 1420, pocházel z moravského rodu Kunštátů. Jeho praděd Boček byl první, kdo se usídlil v Čechách a rozšířil tak rod o větev poděbradskou, která se stala pro české dějiny nejdůležitější. Viktorin, vnuk tohoto Bočka (a syn otce stejného jména), se oženil s Annou z Vartenberka, která se stala matkou Jiřího. Jeho generace byla vychovávána především válkou a na sněmech. Mladík vynikal organizačními schopnostmi, doma i v cizině byl uznáván za schopného diplomata i vojevůdce. Po úmrtí Hynka Ptáčka z Pirkštejna převzal v září 1444 vedení východních krajů a postupně se stal hlavním představitelem českého království.

Důležité bylo ovládnutí Prahy v roce 1448, kam se mohl vrátit Rokycana, čímž došlo ke sjednocení mírných a horlivějších utrakvistů. V r. 1452 byl Jiří zvolen na dva roky správcem země, následně byl Tábor donucen se podrobit a jeho přední teologové (Mikuláš z Pelhřimova, Václav Koranda, Vavřinec z Reichenbachu a několik dalších) byli uvězněni na Poděbradových hradech. Později to popisovali Bratři tak, že je Jiří umožil a měli jej za pronásledovatele Božího lidu. Podařilo se tím ovšem sjednotit utrakvisty, duchovní hlavou se stal Jan Rokycana, politickou Jiří z Poděbrad.

Správcem za krále Ladislava

V r. 1453 se stal králem třináctiletý Ladislav Pohrobek, když slíbil hájit kompaktáta, Rokycanu a podržet Jiřího ve funkci správce země i v dalších letech. Nikdy nevkročil do utrakvistického chrámu, přestože o to byl žádán, Rokycanu měl za škůdce křesťanského lidu. Jiřího, který prakticky vládl, nazýval otcem, ten jej zase synem. Velké naděje římskokatolické strany Ladislav uskutečnit nemohl, byl v Čechách jen krátce po korunovaci a na sklonku života, zemřel 23. listopadu 1457. Jiřímu slouží ke cti, že se na jeho úmrtí nepodílel, neotrávil jej, jak mu přičítali nepřátelé. Tyto pomluvy vyvrátil svým výzkumem v roce 1985 antropolog Emanuel Vlček.

Dlouhotrvající úsilí o potvrzení kompaktát a Rokycany začalo spět k finálnímu rozuzlení od chvíle, kdy se r. 1458 stal nejprve uherským králem Matyáš Korvín, českým králem Jiří z Poděbrad a novým papežem Piem II. Eneáš Silvius Piccolomini.

Králem

Po březnové volbě a složení tajné a veřejné přísahy byla 7. května 1458 Jiřímu z Poděbrad vložena na hlavu královská koruna. O přísahách víme, že v nich nebyla zmíněna kompaktáta, v tajné se hovořilo o poslušnosti papežské stolice, o zachování jednoty víry i o bránění poddaným v kacířství,

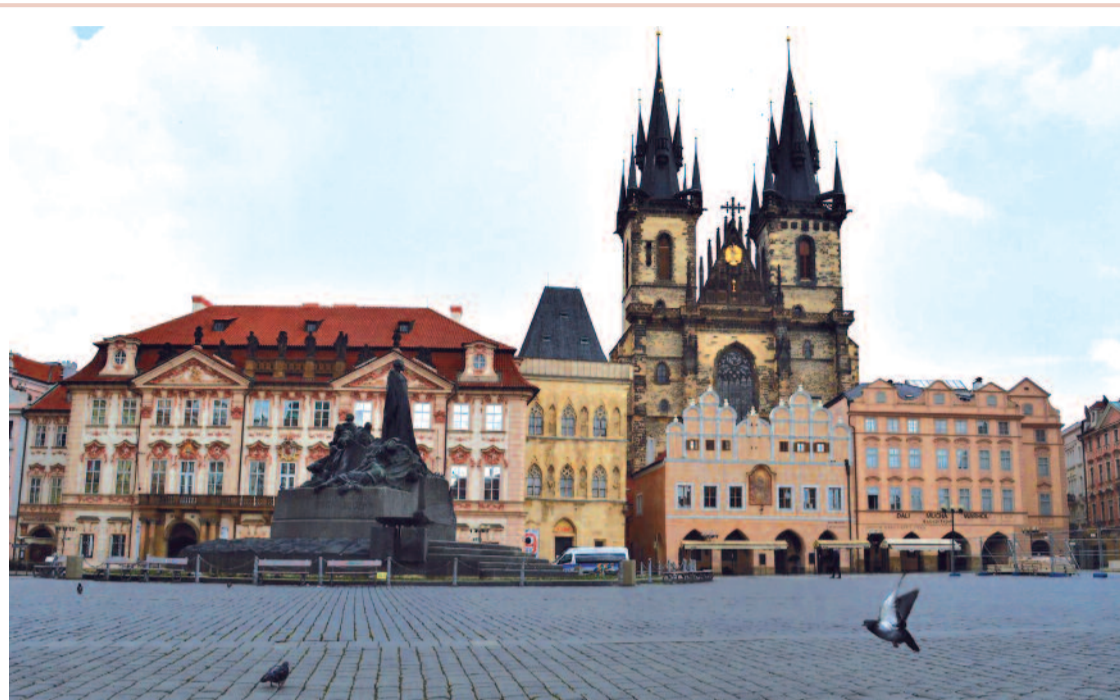
Dokončení na str. 3

Psali jsme před sto lety

Jaro vzkříšení života. Jaro znamená vzkříšení přírody. Dosah slunečních paprsků vyvolává život tam, kde se zdálo, že jen smrt vévodila. To odumřelé neprobouzí se k životu, uschne a tak zjeví svou smrt. I národ náš potřebuje jara vzkříšení ke skutečnému životu lásky a spravedlnosti. Každá námaha bude však marnou, bude-li národ zůstávat ve stínu, tj. ve tmě, kam paprsky sluneční nepřijdou. Náš národ musí se vystavit těm paprskům Slunce spravedlnosti, Ježíši, a nesmí unikati dosahu Jeho lásky, sic zůstane v stínu smrti a nebude účasten jara života národů.

Ven tedy z těch chmur stínu, kde není žádný život, ale jen živoření, nenech si překážet člověkem a jeho výmysly, ale užij světlo těch Božích paprsků zářících do celého světa.

Český zápas 30. 4. 1920, s. 2

Fotografie J. Hudcová

Svátost večeře Páně

a její vysluhování v době pandemie - otevřené úvahy

V souvislosti se situací v době pandemie se objevují myšlenky, jak řešit tuto situaci v církvi, která slouží jak slovem, tak i svátostmi. Vyskytuje se i názor, že je možné „vysluhovat“ svátost večeře Páně přes internet.

K tomuto tématu formulují několik názorů a pohledů z hlediska teologických předpokladů a praktického domýšlení v Církvi československé husitské. Svátost večeře Páně není možné nepřítomným účastníkům jejího slavení vysluhovat přes internet. Svátost večeře Páně vyžaduje osobní přítomnost člověka a jeho reálné – fyzické (tělesné) přijímání darů chleba a vína z kalicha (nejen sluchem a zrakem, ale i hmatem, čichem a chutí). Podstatná je pro přijímání Krista ve svátosti večeře Páně osobní víra v něho (J 6,35) a současně právě také reálné jedení chleba a pití vína z kalicha (1 K 11,26).

Pro církve, které vzešly z reformace, ať české či světové, má velký význam slovo, Boží Slovo. Ježíš Kristus k nám přichází jako věčné Slovo. Ježíš Kristus je přítomen ve zvěstování církve – čtení Bible – evangelia a kázání. Služba Božím Slovem je stejně hodnotná jako služba svátostí – večeře Páně, neboť se v jejím obsahu jedná o stejné Boží Slovo, kterým je Ježíš Kristus. Posílení důrazu na zvěstování Božího Slova v čase, kdy není možné utvářet společenství s laiky (věřícími z obce), je oprávněné a smysluplné. Ve čtení z Bible a kázání – živém hlasu církve – je Ježíš Kristus v Duchu svatém přítomen a působí. Slovo není spoutáno, působí na dálku, působí i skrze různé prostředky – soudobá komunikační média. V Liturgii Církve československé husitské zaznívá před přijímáním svátosti večeře Páně: „Nejsme hodni, abys vešel k nám, ale řekni jen slovo, a naše duše budou uzdraveny“ (srov. Mt 8,8). Slovo má moc. Přináší věřícím uzdravení a spásu, i když je Ježíš svátostně vzdálen.

Večeře Páně je jedinečnou svátostí, která má bohatost aspektů vynikajících v různých situacích v jejich rozmanitosti i vzájemné propojenosti. Uvedme zvláště tři aspekty, kterými je koinonický, soteriologický a eschatologický charakter této svátosti. Večeře Páně se vztahuje k jedinečnému spásnému dílu našeho Pána Ježíše Krista, má současně rozměr církevní – v této svátosti se utváří společenství živého Kristova těla – a je spojena s výhledem ke konečnému Božímu království. Koinonický charakter svátosti večeře Páně je zachován i zcela malým společenstvím dvou nebo tří věřících. Ale i to je plnohodnotné společenství Kristovy církve (Mt 18,20). Předpokladem či podmínkou slavení svátosti večeře Páně a jejího přijímání z hlediska

liturgické teologie Církve československé husitské je vždy společenství, které může být tvořeno i dvěma nebo třemi a v mimořádné situaci, jako je současná, mohou toto společenství tvořit i samotní kněží (duchovní).

Večeře Páně je zpřítomnění Kristova spásného díla. Rozlomením hostie duchovní vyjadřuje a zvěstuje názorným způsobem tajemství Kristovy oběti – Ježíšovo obětované a za nás vydané tělo. Toto lámání je součástí liturgie vedené knězem, a přijímají-li pouze duchovní, před samotným přijímáním rozlomí hostii každý z duchovních, kteří se na této bohoslužbě podílejí, ale eucharistickou část nevedou. V čase pandemie je vhodné, aby při takovém slavení liturgie každý z duchovních sám lámal bohoslužebný chléb (hostii) a přijímal z kalicha, pouze on sám. Užívání více kalichů při bohoslužbě je v Církvi československé husitské běžnou praxí. Stejně tak je možné i přijímání samotného duchovního či duchovních, nepřistoupí-li nikdo další, respektive nemůže-li přistoupit.

Večeře Páně má eschatologický aspekt, neboť je předobrazem večeře v Božím království (Mt 8,11; Zj 19,6-9). Žádné současné společenství večeře Páně ještě není tím společenstvím s Kristem v plnosti. K tomu odkazuje i „zástupné“ přijímání duchovních v mimořádné situaci pandemie. Hostina s Kristem je teprve před námi, jak pro ty, kteří přijímají, tak i pro ty, kteří přijímat po určitou dobu nemohou.

Vysluhování svátosti večeře Páně laikům (věřícím z obce) je možné v rámci osobního přijímání v případě, že o to duchovního sami požádají. Tato osobní forma je v Agendě Církve československé husitské uvedena jako večeře Páně v rámci útěchy nemocných. I zde je však předpokladem společenství – alespoň dvou, tedy duchovního a přijímajícího, a mají zaznít Ježíšova slova ustavující tuto svátost. K ní náleží jak chléb, tak i víno. Celý obřad je však velmi stručný s ohledem na situaci nemocného a dá se aplikovat pro čas pandemie. K vysluhování lze užít i lžičku, aby nedocházelo ke vzájemným dotykům.

Tyto pohledy a názory jsou otevřenou úvahou, která má posloužit jako podnět k hledání podoby služby církve svátosti večeře Páně v čase pandemie.

14. dubna L.P. 2020

Tomáš Butta, patriarcha

Historie betlémská

Když jsem se učival biblické dějepřevě, zůstávaly mně nejasny některé věci: co se stalo s pastýři, kteří se v Betlémě v chlévě klaněli novorozeněti, a kam se poděli tři králové, kteří za ním tak daleko putovali se zlatem, kadidlem a myrhou. Jaksí jsem očekával, že by na Velký pátek měl doběhnout k Pilátovi aspoň posel od tří králů: že se sice nechtějí míchat do záležitostí judské provincie, ale že mají zvláštní zájem na osobě zvané Ježíš a protestují proti úkladu, který je proti němu strojen; nebo že by se měli aspoň dodatečně objevit s blýskavými meči, aby pomstili smrt muže, na němž jim záleželo.

Snad byli tři králové už na pravdě boží; ale jistě ještě žili pastýři judští, i bylo by slušné, aby se na Velký pátek proudem valili do Jeruzaléma a mávajíce holemi demonstrovali proti skandální křivdě na muži, jehož příchod vítali na kolenou. Tehdy jsem nechápal, jak je možno, že se nikdo nevrátil do věci Ježíšovy a že až na useknuté ucho Malchovo se nestalo nic, aby nedošlo k onomu justičnímu bezpráví. V dětství mívá člověk poněkud rytířské představy o světě. Dnes mne na věci dojíhá spíše věčně lidská groteska, která je tu tak prostě a samozřej-

mě vyslovena. Předně si myslím, že se ani tři králové, ani ti dobří pastýři asi nepředali, když nesli své dary novorozeněti; a za druhé bych řekl, že jistě se několik pastýřů z Betléma přišlo podívat na ukřižování, neboť lid miluje zábavu. „To vám byla mela,“ vypravovali potom; „země se třásla a hrobové se otvírali - inu, stálo to za to; lidičky, tam jste měli být!“

Ti betlémští pastýři žijí podnes, ochotni vítat každého, kdo přichází, a kamenovat každého, kdo něco vykonal. Jsou ochotni klanět se; ale klanění není závazek. Jsou ochotni volat slávu; ale sláva není přísaha. Jejich místo je tam, kde je nějaká podíváná: stejně v betlémském chlévě jako na Golgotě. Jednou jim káže anděl a podruhé je ponouká Kaifáš.

Jděte mi k šípku s těmito lidmi dobré vůle! Mají dobrou vůli poslouchat; ale poslouchají kohokoliv. Mají dobrou vůli zpívat s anděly Hosana! a křičet s lidmi Ukřižuj! Ano, pokoj jim; jim se nic nestane, neboť nic neriskují, ani ne svou čest. Jsou to lidé davu. Každý z nás může být člověkem davu.

Dnes ovšem už nejde o Mesiáše a nezjevují se andělé ani hvězdy na nebi; jen ti pasáčkové zůstali i se svou vrtkavostí a krátkou

pamětí; jsou lépe organizováni než tehdy a místo anděla jim hlásají noviny, mají-li volat Aleluja nebo Ukřižuj. Rok, který se končí, vyznívá jakžtakž šalmajemi pokoje; po kočičině letních měsíců je to skoro úleva, a nechtějme do toho vpadat s jinou písničkou. Hraje se jakási sousedská, jejíž text je Proč bychom se netešili a Teď je řada na nás. I kdybychom byli nakloněni vyslechnout tento kousek až do konce, zdá se, že nebude klidně dohrán; je příliš málo rovnocennosti v tělese, které bylo pozváno hrát, a některé orgány si příliš zvykly na kočičinu, abychom mohli důvěřovat jejich souhře. Chcete-li mít nějaké štědrovečerní proroctví, tedy stěžte se všech znamení na zemi poznáme jiné než toto: že po tom, co je nyní, by mohlo přijít něco ještě horšího. Ti, kdo seli vítr, zapoměli jej zažehnat; ti, kdo si vařili polévku, nechali oheň doutnat. Pastýři betlémští už nečekají na hvězdu; stačí jim jakékoliv rachejtle. Pokud je na nich, půjdou se klanět první prskavce; na hvězdy si lidé příliš zvyknou. I kdybychom chtěli zamluvit všechno nepěkné z tohoto roku, jedno nebudiz zapomenuto: že se zjevila nízká úroveň toho, co se zve veřejné mínění. Po této zkušenosti by nás neměla překvapit žádná veřejná skopičina, žádná ostuda, žádný cynismus; přestaňme společně na „zdravý instinkt lidu“ a na spolehlivost lidí dobré vůle. Byli to lidé dobré vůle, kteří křičeli „Vydej Barabáše!“ Dobrá vůle může z nás udělat dobré občany, ale nedá nám ještě dobrý režim. Na ten je krom dobré vůle třeba velmi dobrého rozumu; a nadto ještě velmi silného vědomí povinnosti. Vědomí povinnosti: to je právě to, co bych byl jako chlapec čekal od pastýřů betlémských: že se opráší a půjdou chránit člověka, který jim byl přisouzen; že se postaví před Piláta a řeknou: „Pane, my nejsme onuce; když už tu jednou je něco nebo někdo, před čím jsme se sklonili, dovedeme za tím také stát. Je to tak říkajíc věc naší cti.“ A tu by řekl Pilát: „Mužové betlémští, na to jsem čekal; má-li člověk vládnout, copak může spoléhat na tuhle jeruzalémskou sebranku, která dnes křičí tak a zítra onak? Z lidí, jako jste vy, se dělají vojáci, kteří se nedají; z lidí, jako jste vy, se dělají říše. Bez věrnosti není statečnosti; bez velkých závazků není síly. Nechme křičet venku ty politikáře; já tomu muži nenechám zkrivit vlasu. Sice tím zkazíme krásný a věčný příklad mučednictví, ale zato, Betlémáci, věřím, že se dá něco udělat z této zatracené malé země.“ A Betlémští by řekli: „Tehle Pilát je aspoň rozumný muž.“ A on by je pozval k svému stolu.

Karel Čapek,
Lidové noviny 25. 12. 1926

Ze sbírky POJISTKY PRO ŽIVOT Bohumil Ždichynec

Balancování na kouli

S globalitou stoupá anonymita
a materializací klesá hodnota.
Teprve mrtví vědí,
že moc věcí nevede ke štěstí.

Země od dob Galileových
točí se kol své osy.
Přežití žádá umění
vnímat detaily žití.
*

První jarní den

Už přiletěly vlaštovky,
v srdci tají rampouchy.
Vesna se žezla chopí,
vzkazují rosníčky.

Slunce diriguje v B dur
Schumannovu jarní symfonii.
Hudba plyne z otisků euforie,
autentický Bůh se zjevuje
ve stvořeném světě.

Z kazatelského plánu

2. neděle po Velikonocích

Hospodinova milosrdenství je plná země. Nebesa byla učiněna Hospodinovým slovem. Aleluja!
(Žalm 66,1-2)

První čtení z Písma: Skutky 2,14a.36-41

Tužby velikonoční:

2. Za dar osvětlení, abychom moudrost Boží v Kristu Ježíši vírou přijímali a zalíbení v ní nalézali, modleme se k Hospodinu.
3. Za dar síly, abychom sladké jeho zákona Kristova na sebe ochotně brali a věrně až do konce nesli, modleme se k Hospodinu.

Modlitba před čtením ze sv. Písem:

Nebeský Otče, tvůj Syn se dal poznat svým učedníkům v lámání chleba. Otevři oči naší víry, abychom ho viděli v celém jeho díle vykoupení! Osviť nás, Bože, svým svatým Duchem, ať slyšíme slova Ježíše Krista, našeho Pána. Amen.

Druhé čtení z Písma: 1. Petrův 1,17-23

Evangelium: Lukáš 24,13-35

Verš k obětování: Žalm 63,1

Verš k požehnání: Lukáš 24,35

Modlitba k požehnání:

Nebeský Otče, od tebe jsme dostali milost nového života. Dej, ať jsme stále vděční za tento tvůj dar! Prosíme o to ve jménu Ježíše Krista, našeho Pána. Amen.

Vhodné písně: 251, 252, 254, 257, 303, 307

Nad Písmem

Setkání se Vzkříšeným na cestě do Emauz L 24,13-35

V dnešním textu evangelia čteme o tom, jak dva učedníci odcházejí z Jeruzaléma, kde byli svědky události, které jsme spolu znovuprožívali ve Svatém týdnu. Dnes je třetí den po ukřižování jejich Mistra. Učedníci nespěchají s nějakou zprávou, není to žádná organizovaná cesta, s určitým cílem. Tito učedníci nepatří k oněm jedenácti nejvěrnějším, kteří zůstali po Jidášově zradě. Jsou to jedni z mnoha Ježíšových učedníků, z tzv. širšího okruhu. A ti svým způsobem rezignovaně odchází domů, do Emauz. A v tomto duchu to pak vyprávějí poutníkovy, kterého potkají na cestě. Vyprávějí o proroku Ježíši Nazaretském, který byl mocný slovem i skutkem. Používají ta stejná slova, která používá Tóra o Mojžíšovi. Zřejmě tedy brali Ježíše jako Mojžíšovi rovného.

Tento mocný prorok byl však ukřižován velekněžími a radou. Učedníci věřili, že je to Mesiáš, ale jejich naděje byly zmařeny. A tak teď odcházejí z Jeruzaléma a rozmlouvají spolu o tom, co to znamená. Co teď mají dělat? Doslova se jim zbotil celý svět. Na konci jejich výpovědi se objeví zmínka, že toho dne z rána k nim přišly ženy a vyprávěly jim, že měly vidění andělů a že Ježíš je vzkříšen, ale tyto učedníci to podávají spíše posměšně. Ženy měly prý vidění andělů! Někteří z učedníků se pak také byli podívat u hrobu, ale nejspíš se domnívali, že tělo bylo ukradeno, jako se domnívalo více lidí. Jsme svědky pocitů zmaru. Veškerá naděje na mesiášskou říši se rozpadla.

Poutník Ježíš nějakou dobu poslouchá jejich vyprávění a pak jim vynadá, jak jsou nechápaví! Lukáš používá řecké slovo anoetai, dosl. bez rozumu. Výraz, který je běžný v řeči

filozofů, když kárají své žáky za špatnou odpověď. Ježíš k nim mluví jako učitel, který vlastní moudrost. Vysvětluje jim, že celou Tóru mají číst jako celek směřující k tomuto okamžiku, jako zvěst o trpícím Mesiáši, který přinese spásu. Ježíš učedníkům již za svého života osvětloval, že Písma mluví o něm, že musí trpět, aby mohl vejít do slávy a vy-svobodit svět z moci hříchu. Učedníci zřejmě však až do poslední chvíle očekávali, že Ježíš nastolí mesiášskou říši. Takovou pohádkovou říši blahobytu, kdy se budou všichni mít dobře, jak bylo běžně očekáváno. Učedníci zřejmě až do poslední chvíle nebyli schopni uvěřit Ježíšovým slovům, ale spoléhali se na klasické farizejské očekávání, do kterého se snažili Ježíše zapasovat. Ale Ježíš takovou pohádkovou mesiášskou říši blahobytu odmítá již na počátku svého působení, když je od ďábla pokoušen na poušti. Právě ďábel mu totiž takovou říši nabízí, ale Ježíš ji rozhodně odmítá. A právě tohle se Ježíš snaží učedníkům osvětlit, ale oni zřejmě stále nechápou. Až ve chvíli, kdy učedníci sedí s Ježíšem u stolu, kdy ho vidí v situaci, ve které ho již zažili, se jim otevírají oči. Nejsou to slova, byť sebe-mocnější, která by vedla do srdce člověka, ale je to právě to setkání. Ve chvíli, kdy pozvali Ježíše ke stolu, se mu vlastně symbolicky otevřeli. Vystoupili ze své uzavřenosti a otevřeli se setkání s tím, co

nemohou pochopit rozumem. Potom se Ježíš ztratí jejich zrakům, protože už není nutné, aby zde byl déle. Neboť se zjevil, aby pochopili, že vstal z mrtvých, že byl Bohem vytržen ze spárů smrti. Až potom se učedníci sami sebe ptají – proč jsme ho nepoznali již dříve? Což nám srdce nehořelo, když nám otvíral Písma?! Ale jejich rozum jim ho nedal vidět, pro ně byl totiž mrtvý. Neviděli skutečnost, ale to, co si přáli vidět, tak jako mnohdy my. Nevidíme to, co je před námi, ale to, co jsme si vytvořili v hlavě. Odmlátíme to odložit, a tak nevidíme skutečnost. Nevidíme Boží lásku, která se chce s námi setkat.

Všimněme si, co učedníci udělají s tím, že se setkali se vzkříšeným Pánem. Učedníci nečekají na nic a okamžitě vše mění. Ať už měli v plánu cokoliv, nechávají to za sebou a ještě téže hodiny vyráží zpět do Jeruzaléma. Aby vypověděli, že Kristus vstal z mrtvých. Setkávají se s dalšími učedníky, kteří také zažili setkání se vzkříšeným Pánem, a sdílí tu zkušenost. Tu zkušenost, která se nedá předat slovy. Která se dá jenom zažít. Ježíš se s učedníky setkává úplně prostě. Jako poutník na cestě. Ne se slávou a oslnivým světlem, ne s anděly a nebeskými chóry, ale v prosté lidské blízkosti. A stále tomu tak je. Právě v upřímném a otevřeném setkání člověka s člověkem je přítomen Duch Kristův. **Filip Sedlák**

Svatý Bože, prosíme tě, abys nám otevřel oči pro vidění Pravdy, abychom dokázali vystoupit ze své uzavřenosti a sebezahlednosti, abychom viděli tebe, jak k nám v každém okamžiku přichází tím nejprostším způsobem. Amen

Jiří z Poděbrad a jeho hájení utrakvismu

Pokračování ze str. 1

veřejná byla obecného rázu. Podstatné v dané chvíli bylo, že korunovace proběhla dle předepsaných pravidel a nový král mohl být uznán za pravého křesťanského vládce. Problém nastal ve výkladu, kdo je dle dané přísahy oním kacířem. Zatímco kurie tak smýšlela o utrakvistech, Jiří je rozhodně s kacíři neztotožňoval, zato se jal pronásledovat nově vzniklou Jednotu s vlastní organizací i věroukou, nemající účast na zákonné ochraně kompaktát. Nejtvrďší vlny pronásledování spadají do let 1460-1461 a 1467-1471. Pozdějšími historiky Jednoty byl podle toho Jiří hodnocen. Král se tím snažil dokázat, že kacíře ve svých zemích nestrpí. Všeobecná amnestie uvězněným bratrům byla vyhlášena až při korunovaci Vladislava za krále českého 22. srpna 1471... Po nástupu Pia II. v srpnu 1458 se situace postupně zhoršovala, byť papeži by schopný Jiří s armádou přišel vhod k tažení proti Turkům. Uvnitř království převládala hašteřivost mezi katolíky a utrakvisty, místy přerůstala v otevřený boj. Zlou a zásadní ranou bylo papežovo zrušení kompaktát 31. března 1462, což česká strana odmítla přijmout. Přijetí kompaktát znamenalo mír, jejich zrušení téměř vyhlášení války. Kompaktáta, schválená kdysi koncilem, byla pro papeže jako hlavu církve připomínkou ponižení, které v této době bylo již vcelku úspěšně překonáno.

Kdyby Jiří uposlechl papeže, začala by válka proti utrakvistům – lidu a stavům – menší vyší šlechtě, většinou nižší a měst. Je těžké si představit krále, jak mocí a mečem potlačuje své souvěrce. Kdyby to neudělal a zůstal věrný svému náboženskému přesvědčení a opakovaně přísaze uchovat kompaktáta, pak by to dříve či později vyvolalo válku s kurií – druhou řadu husitských válek. Nelze se divit, že Jiří začal sprádat plány na svazek křesťanských knížat, tvořící pevnou hráz proti Turkům a zároveň oslabující papežovu pozici. Proti byli nejen papež s císařem, ale i další, nezbylo než uzavírat bilaterální smlouvy. Papež v r. 1464 zahájil proti Jiřímu soud, nařkl jej z kacířství. Po Piově smrti v procesu pokračoval nový papež Pavel II.

Ve válce

Po ustavení Jednoty zelenohorské v listopadu 1465 čelil Jiří otevřenému nepřátelství katolické šlechty, jen menšina zůstala věrná. 23. prosince 1466 byl dle pravidel v konzistoriu Jiří jako kacíř a ochránce kacířů zbaven trůnu. Role zastánce katolického pravověří a vykonavatele boje proti kacířům se ujal uherský král Matyáš, energický a silný nepřítel, bývalý Jiřího zeť.

Král se snažil udržet v zemi mír a potlačoval přílišné nároky obou stran. Známé je, že Rokycanovi, usilujícímu o přijetí do chrámu sv. Víta a o sjednocení dolní a horní konzistoře pod jeho osobou, odpověděl: „Mistře, dosti's mistroval. Necht' my již také mistrujem!“ V únoru 1469 se Matyášovo vojsko podařilo obklíčit u Vilémova, v zasněžených horách byla převaha uherské jízdy vynulována, přesto se Jiří rozhodl nebojovat, ale řešit situaci diplomaticky. Ukázalo se, že ústní dohoda a podání ruky nestačí. Matyáš se zařídil podle církevní praxe, že slovo dané kacířům nemá žádnou váhu. Následně se nechal korunovat za českého krále, což ovšem vyvolalo rozpaky i v řadách katolické Evropy. Jiřímu se podařilo vyjednat podmínky, za kterých se jeho nástupcem stane Vladislav, syn polského krále Kazimíra z rodu Jagellonců. U nepřátel začala nad úmyslem pobít české kacíře převažovat touha po míru. Situace byla nadějná a otevřená.

Dovětek

22. února 1471 nejprve umírá Jan Rokycana, 22. března 1471 Jiří z Poděbrad. O nich napsal letopisec tu nejvýstižnější charakteristiku: „Jeden bránil slovem, druhý mečem kalich Kristův.“ Skončilo jedno období českých dějin, doba poděbradská. S odstupem času vyniká především Jiřího snaha po smírném řešení konfliktů, organizační nadání, šlechtetnost a v neposlední řadě stálost a věrnost ve víře. To je inspirující odkaz jednoho z nejvýznamnějších českých panovníků, krále obojího lidu. **Tomáš Chytil**

Spiritualita v našem životě

S pojmem spiritualita jsem se seznámila již v čase dospívání. S kamarádkou ze střední školy, Alenou, bydlící ve stejné ulici v Radotíně, jsem chodila na gymnastiku. Jednou jsme si cestou na cvičení všimly nové upoutávky na budově hudební školy. „Přihlaste se do literárního dramatického kroužku, který vede herec, rozhlasový redaktor a moderátor Jiří Hurta.“ Zajásaly jsme: „To je ono!“ Těšila jsem se na nové zážitky, měla jsem již za sebou nějaké úspěchy v Soutěži tvořivosti mládeže. A recitovat mě odmalička učila teta, herečka Olga Schmidtová, i její maminka, moje kmotra. Také jsem propůjčovala hlas loutkám v místním divadle.

Náš učitel Jiří Hurta byl vysoký černovlasý opálený impozantní muž. Jeho melodický hlas a dokonalý přednes jsme všichni obdivovali. Začal s námi připravovat literární vystoupení pro místní kulturní dům a přibližoval nám význam a smysl umění pro lidský život. Jeho semináře a přednášky byly na úrovni vysokoškolské. Rozebíral s námi světovou poezii, světové drama. Úžasným způsobem nám přiblížil Bibli a sugestivně nám vyložil, co je to víra. Pamatuji si dodnes jeho myšlenku, že „víra je skokem do tmy“. Ujasnil nám Shakespearův duchovní náboj, co je silné v Michelangelových sonetech a o čem vypovídá jeho socha Davida, kdo je Rembrandt a jak vypadá jeho křesťanská spiritualita. Tento věřící pedagog a umělec dal ve vnímavém čase

Dokončení na str. 4

Jak se stravovat v době pandemie koronaviru Společnost pro výživu „Zdravá 13“ radí

Výživa je pro člověka základní podmínkou jeho života, protože zajišťuje běh všech procesů, které v živém organismu probíhají. Výživa je také nejvýznamnějším z faktorů zevního prostředí, které ovlivňují zdraví člověka a následně i délku jeho života. Podle literárních údajů je to ze 40 - 60 %. Může působit jako faktor pozitivní, ale i jako faktor negativní. Měli bychom se snažit posílit její pozitivní působení a negativní působení minimalizovat.

Podle Světové zdravotnické organizace (WHO) většina hlavních faktorů, které se nepříznivě uplatňují na zdraví člověka, souvisí s výživou. V pořadí závažnosti jsou to:

**nadbytečný příjem soli
vysoký příjem alkoholu
nevhodné složení tuku
vyšší konzumace přidaných cukrů
vysoký příjem energie
nedostatečný příjem ovoce a zeleniny.**

Pro zajištění správné výživy jsou již řadu let státními orgány (např. Ministerstvo zdravotnictví, v USA Ministerstvo zemědělství (USDA)) nebo odbornými společnostmi zabývajícími se výživou vydávána výživová doporučení. Společnost pro výživu (SPV) vydává již několik desítek let výživová doporučení pro obyvatelstvo. Nejnovější verze výživových doporučení pro neoborníky (existuje ještě podrobnější verze pro odborníky, kterou je možné najít na webových stránkách SPV) je následující:

- 1) Udržujte si přiměřenou stálou tělesnou hmotnost charakterizovanou BMI (18,5-25,0) kg/m² a obvodem pasu pod 94 cm u mužů a pod 80 cm u žen**
- 2) Denně se pohybujte alespoň 30 minut např. rychlou chůzí nebo cvičením**
- 3) Jezte pestrou stravu, rozdělenou do 3-5 denních jídel, nevynechávejte snídani**
- 4) Konzumujte dostatečné množství zeleniny (syrové i vařené) a ovoce, denně alespoň 400 g (zeleniny 2x více než ovoce), rozdělené do více porcí; občas konzumujte malá množství ořechů**
- 5) Jezte výrobky z obilovin (tmavý chléb a pečivo, nejlépe celozrnné, těstoviny, rýži) nebo brambory nejvýše 4x denně, nezapomínejte na luštěniny (alespoň 1x týdně)**
- 6) Jezte ryby a rybí výrobky alespoň 2x týdně**
- 7) Denně zařazujte mléko a mléčné výrobky, zejména zakysané; vybírejte si přednostně polotučné a nízkotučné (připravuje se inovace, kde slovo nízkotučné bude vynecháno)**
- 8) Sledujte příjem tuku, omezte množství tuku jak ve skryté formě (tučné maso, tučné masné a mléčné výrobky, jemné a trvanlivé pečivo s vyšším obsahem tuku, chipsy, čokoládové výrobky), tak jako pomažánky na chléb a pečivo a při přípravě pokrmů. Pokud je to možné nahrazujte tuky živočišné rostlinnými oleji a tuky**
- 9) Snižujte příjem cukru, zejména ve formě slazených nápojů, sladkostí, kompotů a zmrzliny**
- 10) Omezujte příjem kuchyňské soli a potravin s vyšším obsahem soli (chipsy, solené tyčinky a ořechy, slané uzeniny a sýry), nepřisoluje hotové pokrmy**
- 11) Předcházejte nákazám a otravám z potravin správným zacházením s potravinami při nákupu, uskladnění a přípravě pokrmů; při tepelném zpracování dávejte přednost šetrným způsobům, omezte smažení a grilování**
- 12) Nezapomínejte na pitný režim, denně vypijte minimálně 1,5 l tekutin (voda, minerální vody, slabý čaj, ovocné čaje a šťávy, nejlépe neslazené)**
- 13) Pokud pijete alkoholické nápoje, nepřekračujte denní příjem alkoholu 20 g (200 ml vína, 0,5 l piva, 50 ml lihoviny)**

Stále platí doporučení:

**PESTRÁ STRAVA ZÁKLAD ZDRAVÍ
STRÍDMĚ Z BOHATÉHO STOLU**

V současné době pandemie koronaviru se objevuje otázka, zdali je možné zvýšit imunitu organismu stravou. Do určité míry to možné je. Základem je konzumace pestré stravy odpovídající výživovým doporučením v množství přiměřeném dané osobě. Strava by

měla zajistit dostatek bílkovin živočišného i rostlinného původu. Důležitý pro imunitní systém je příjem tuků vhodného složení. Mastné kyseliny přítomné v rybích tucích (omega 3 mastné kyseliny) zlepšují funkci imunitního systému. Do stravy je vhodné zařadit jeden kysaný mléčný výrobek denně (přednostně bez přidané ovocné složky, protože obsahuje velké množství cukru), např. bílý jogurt, kefir a acidofilní mléko. Mikroorganismy přítomné v těchto výrobcích zvyšují imunitu. Pozitivně působí mikroorganismy i v kvašené zelenině. Vzhledem k tomu, že lidé v nařízené nebo dobrovolné karanténě mají ve většině případů snížený výdej energie, je nutné snížit její příjem. Snížit by měli především příjem cukrů hlavně omezením konzumace sladkých nápojů, sladkostí, sladkého pečiva apod. Je dobré snížit i příjem komplexních sacharidů (snížením velikostí porcí příloh, konzumace chleba a pečiva).

Strava v době, kdy je náš organismus vystaven vyšším nárokům na imunitu, by měla obsahovat dostatek ovoce a zeleniny. Hlavním důvodem je obsah vitaminů, zejména vitamínu C, který je v ovoci a zelenině účinnější než v doplňcích stravy, protože jeho účinnost v přirozených zdrojích zvyšují látky v nich přítomné. Zelenina a ovoce obsahují i zdraví prospěšnou vlákninu, která je zvláště v době menší pohybové aktivity prevencí zácpy. Vláknu obsahují i obiloviny. Jedna ze složek vlákniny obilovin – beta-glukany, které jsou obsaženy zejména v ovsu a ječmeni, má pozitivní vliv kromě prevence srdečně-cévních onemocnění i na imunitní systém. Je proto dobré konzumovat ovesné vločky, např. ve formě doma připraveného müsli (müsli vyráběné potravinářským průmyslem obsahuje většinou velké množství cukru) nebo ovesné kaše, doplněné ovocem. Naopak bychom měli omezit příjem potravin s vyšším obsahem cukru, dále soli a nasycených mastných kyselin přítomných zejména v masných výrobcích, v pečivu s tukovými polevami a náplněmi, mražených krémech aj. Obsah všech těchto rizikových složek je povinně uveden na balených výrobcích v tabulce s výživovými údaji.

Podle Státního zdravotního ústavu má na zvýšení imunity pozitivní vliv příjem vitamínu D, který je obsažen v potravinách živočišného původu, zejména v rybách. Přibližně 70 % vitamínu D přijímáme z kůže po ozáření UV zářením (při pobytu na slunci bez opalovacích krémů s vysokým faktorem). V zimě tento zdroj chybí, a proto je dobré doplnit vitamin D doplňky stravy, optimálně rybím olejem, který zároveň obsahuje i omega 3 mastné kyseliny.

Ke zvýšení imunity přispívají i doplňky stravy, kterých je na trhu nespočet. U většiny doplňků stravy je jejich účinnost nadhodnocována. Doplňky stravy jsou potraviny, a proto jejich léčivý účinek není sledován jako u léčiv. Na jejich obalu musí být povinně uvedeno, že „nejsou určeny jako náhrada pestré stravy“. V době zvýšených nároků na imunitu bych doporučila vitamin C, vitamin D, výrobky s beta-glukany, zázvorem a probiotickými bakteriemi. Lze doporučit i doplňky obsahující juwim, látku vyrobenou z hovězí krve, která je známa jako posilovač imunity již desítky let. Nevýhodou velkého množství doplňků stravy je, že jsou „multi“, to znamená, že obsahují velké množství různých vitaminů a minerálních látek, z nichž většinu nepotřebujeme, pokud konzumujeme pestrou stravu. Jakmile doplněk stravy přestaneme konzumovat, může se objevit nedostatek některé látky i při jejím normálním příjmu potravou, protože organismus si zvykl na její nadstandardní příjem.

Ke zvýšení imunity je nutné dodržovat i správný pitný režim, minimálně 1,5 l tekutin denně při dostatečném příjmu vody z ovoce a zeleniny a z některých pokrmů. Imunitu zvyšuje i dostatek spánku a vyvarování se stresu.

**Jana Dostálová, VŠCHT Praha
a Společnost pro výživu**

Z dopisu Mistra Jana

V Kostnici na přelomu března a dubna 1415

Moji drazí! Já, Jan Hus, oddaný Pánu Ježíši Kristu, v úctě k Marii, matce Syna Božího, služebník Pravdy a z Boží vůle zkoušený hlasatel slova Božího, posílám vám tuto útěchu, neboť vím, jak moc usilujete o nastolení Božího království na zemi. Nebud'te zarmoucení, ale zůstaňte dobré mysli. Neplačte, ale usmívejte se. Nemějte v srdci hněv, ale hledejte pokoj a mír. Bůh je spravedlivý a vše, co vidí v lidském konání, moudře zvažuje a podle svého jedinečného úsudku vyhlašuje svůj soud. Bůh je však také milosrdný a odpouští všem, kteří upřímně touží dojít potěšení v jeho slovech a rozhodnutích. Proto se nyní semkněte, zapomeňte na všechny rozbroje, sváry, nepřátelství a nelásku, abyste společně mohli čelit tomu, co na vás přichází a co se vám nyní zdá nepřekonatelným, děsivým, temným, zlým a od nepřitele lidstva, d'ábla, otce lži, pocházejícím. Jen Antikrist zrozený z člověka, z lidské zloby, jehož hlavu zdobí „věnec muže nepravosti“ (corona viri vitii), může vás rozdělit. Vězte však, že pokud každý z vás, jeden i druhý nalezne pokoj Kristův, pak právě vy se stanete pravými syny a dcerami Božími, a svět vás uslyší, uvidí a přijme vás za svůj vzor. Odpouštějte jedni druhým, konejte vše podle stavu a postavení, jaké vám Bůh určil. Vyzývám vás, patriarchové, biskupové, kněží, jáhnové, kazatelé i vás, věřící bez rozdílu pohlaví a majetku, abyste nyní byli jedním, skutečným, harmonickým tělem Páně. Obrat'te svou mysl k Bohu a svůj zrak do svého srdce. Opust'te cesty nepravosti, lži, přetvářky, pletichaření a bojů o moc a prebendy. Hled'te si toho, abyste vydávali svědectví osobní statečnosti, trpělivosti, služby, pokory, pravdivosti k sobě i k druhým, a především k Bohu. Čas béd a strádání pomine, neboť Bůh stvořil svět, přehlédl své dílo a viděl, že je dobré. Ani d'ábel, ani hřích, ani protivenství vás nemohou a nesmí zbavit naděje, která přináší pokrm radosti a štěstí starým i mladým, nemocným i zdravým, chudým i bohatým, mužům, ženám i dětem.

Já, Jan Hus, kazatel v Betlémě, nehodný služebník Páně vás pozdravuji a toužebně vyhlížeje život věčný, pravím vám: necht' mi odpust' ti, jimž jsem ve své domýšlivosti ublížil. Necht' mi nepočítají za zlé skutky, myšlenky a slova, jimiž jsem se dotkl jejich cti, vážnosti a jedinečnosti. Tak i já sám, očekávaje, že budu již brzo uveden do společenství Kristových věrných, doufaje v to, odpouštím těm, kteří vůči mně pozvedli meč nespravedlnosti, nepravdivých nařčení a ostouzení. Vždyť mnohé jsem způsobil já sám svou pýchou, která je kořenem vši nelásky mezi lidmi. Odpust'te mi a věřte, že v mém srdci není už nic, co by mne povyšovalo nad kteroukoli z lidských bytostí. Neboť Jediný je Svatý, Pán Bůh zástupů, který stvořil zemi i nebe, a člověka učinil korunou svého stvoření. Jemu jedinému služme, nepřátelství nemoudrých se nelekejme, pravdu braňme, ale vždy tak, aby obhajoba pravdy nezpůsobila nenávisť v srdci druhých. Neboť nenávisť rozděljuje, ale láska spojuje. Láska je jediným skutečným znamením pravdy Páně. K tomu vás tedy vyzývám a tímto se s vámi loučím. Ne však navždy, neboť jednou přijde i váš čas a, jak věřím a vyznávám, setkáme se společně v náručí Kristově. S přáním pokoje vás z cely smrti, která se mi však stala chrámem Boží milosti, pozdravuji slovy Pána Ježíše Krista: „Nebojte se, neboť já jsem přemohl svět.“ (J 16,33)

Martin Chadima

Spiritualita v našem životě

Dokončení ze str. 1

dospívání mé spiritualitě páteř a impuls. Dodnes jsem mu za to vděčná. Vzpomínka na tuto osobnost mě v roce 2003 inspirovala k založení literárního dramatického klubu Dialog na cestě, v němž mi šlo a jde o stejné cíle propojení spirituality a umění.

Jak máme pojmu spiritualita rozumět? Podle psychologického slovníku jde o „duchovnost“. Výrazný americký psycholog K. I. Pargament ji definuje jako „hledání toho, co je posvátné“. „Posvátné je to, co uprostřed všech věcí „běžných“ považujeme za neobvyklé,“ naznačuje Jaro Křivohlavý, český psycholog a spisovatel. Tato neobvyklost má však zvláštní charakter. Podle J. Křivohlavého se vyznačuje tím, že je spojena s hlubokým uvědoměním si omezených hranic našeho lidství a z toho vyplývající nutnosti nejen uznání toho, co je „za těmito hranicemi“, ale i respektu a úctě k tomu, co tyto hranice překračuje.

Řada psychologických článků zkoumá, jaký vliv má spiritualita na naše zdraví, a zvláště na to duševní. Ta podle odborníků sehrává významnou roli v sociálním životě, v mentální hygieně, v kvalitě života, naději, radosti, celkové životní pohodě. V tomto smyslu hovoří někteří odborníci o spirituálním jako o tom, co transcenduje lidskou dimenzi v nás, nebo co nás na jedné straně vede k tomu, abychom hledali smysluplnost svého života, a na druhé straně nám tuto smysluplnost dává.

V knize Pozitivní psychologie J. Křivohlavý uvádí, že v jednom výzkumném projektu psycholog A. Mahoney porovnával rodiny s vyšší a nižší spiritualitou. Došel k závěru, že rodiny s vyšší spiritualitou vykazují řadu kladných charakteristik jak sociálního, tak osobního druhu. Je potěšující, že u nich našel vyšší míru spokojenosti s manželstvím i s rodinou, větší míru času věnovanou rodinnému životu nejen rodiči, ale i dětemi, menší míru konfliktu mezi členy rodiny. Dále u nich zjistil tvořivější způsoby řešení mezilidských konfliktů a problémů, do nichž se tyto rodiny dostávaly, a schopnost používání nadějnějších strategií i v nejobtížnějších situacích.

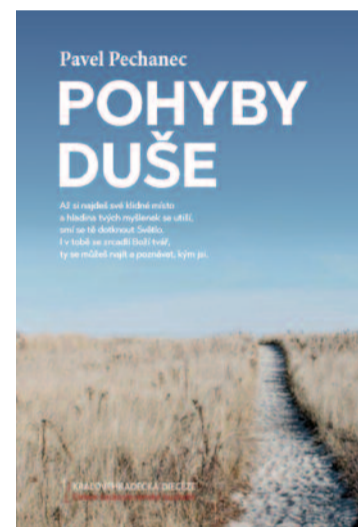
Spiritualita je nerozlučnou součástí naší lidské existence. Je důležité ji vnímat a prožívat. Zamýšlejíme se zodpovědně nad smyslem života a nad svou vlastní cestou, nad vztahem k bližním, nad naplněním svého bytí a jeho cílem.

Olga Nytrová

Pohyby duše

Královéhradecká diecéze ČČSH vydala publikaci Pavla Pechance **Pohyby duše**. ISBN 978-80-907315-1-6, 74 stran, cena 80 Kč. K dostání v Blahoslavu, sekretariátu KH diecéze, Kosmasu, Karmelitánském nakladatelství.

Publikace je zamýšlena jako podpůrný text pro devět meditací. Biblické postavy zde naskýtají obraz a přiblížení devíti enneagramových zrcadel. Kniha může být čtena „běžným způsobem“, ale může být také spjata s ignaciánským rozjímáním nad Písmem, které je v publikaci umístěno. Pokud si dopřejete zastavení a budete chtít po přečtení jednotlivých zrcadel přestat být jen čtenářem - pozorovatelem, nabízí se zde osvědčený způsob meditace. Ignaciánské rozjímání vyžaduje čas a námahu soustředění, ale zve vás k velkému dobrodružství. Do krajiny duchovního světa, v němž smíte nacházet Boží dotek. Kniha obsahuje také zhudebněné staré modlitby sv. Patrika, Anima Christi, Svatý Bože... At' už budete užívat tuto publikaci jakkoli, milí čtenáři, vždy můžete v sobě nacházet odraz Boží tváře. Pokud ztišení a čtení o devíti zrcadlech enneagramového kruhu pomůže vidět vás samotné s nadhledem - cíl této malé knihy je naplněn.

Jak to spolu vydržet? II.

Znamená to, jak vydržet sám se sebou samým. A se svou samotou. Samoty se všichni bojí. Proto mají k ruce přilepené lízátko chytrého telefonu. Být pořád na příjmu. Jen nebýt sám. Nemám teď na mysli osamocení, největší z lidských břemen. Ale samota je dílnou lidskosti. Nabízí totiž člověku možnost tvořivého prostředí. Nejen pro umělecká díla - knihy, sochy, obrazy... Je především základním prostorem k tvorbě sebe sama. Přece máme být obrazem Božím. Samota nám k tomu nabízí cestu přepychem z největších - TICHŮ. V zahlušenosti zahuštěného hukotu světa už ani nevíme, co to je. Pamatujete? Kdysi dávno byly v každé nemocnici nápisy Ticho léčí. Když už jsme karanténami uzavřeni do samoty, vyzkoušejme, jestli to platí. Zkusme samotou porazit samotou. A vytáhnout z ní to, co nám umožňuje: usebrání, sebereflexi, sebezpoznání. O daru modlitby ani nemluvíme. Nejde mi o psychologické berličky a ezoteriku. Nemusíme platit za pobyt v odhlučněných temných komorách. TICHŮ prostě JE a je pro všechny. Záleží jenom na nás. Zkuste nejdřív aspoň chvíli být sami v tichu se sebou. Pak ty chvíle prodlužovat. Vy, kteří jste obklopeni druhými, utečte se pod peřinu, na záchod, pod sluchátka (bez hudby!), do lesa... Ne, abyste byli „konečně sami“! Ale abyste byli v tichu a s tichem. A pak už je nechte v sobě pracovat. Budete se na ty chvíle těšit. To budou věci!

I my „staříci“ ve své odloučenosti od blízkých odložme

bez obav tlačítkové mobily a zkusme to taky. Třeba se vzpomínkou na své předky. Proč myslíte, že naše prababičky po týdenní dřině na poli, kterou si ani neumíme představit, se vždycky v neděli vyparádily do svátečního a šly do kostela?! To byl jejich čas pro sebe! Čas ticha, usebrání, modlitby, čas probrat se svou vlastní karikaturou Božího obrazu a hlavně čas nabrání síly, radosti a pokoje srdce. A pak zase domů k plotně, k dětem, k motyce... Zkusme to s TICHEM, mladí i staří! Vždyť přece všichni budeme jednou v tichu, tiše a do ticha odcházet...

Jana Šilerová

Autor kresby: Tomáš Altman

PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Cesta do Emaus

Nahrad'te obrázky písmeny podle klíče:

⊞ = Á	⊗ = K	⊠ = Ř
⊛ = C	⊙ = L	⊖ = S
⊚ = D	⊠ = M	⊠ = U
☺ = E	⊞ = N	⊗ = V
⊗ = H	⊙ = O	➔ = Y
⊙ = I	⊠ = R	⊚ = Ž

(Řešení z minulého čísla: Můj Pán a Bůh.)

Jana Krajčířiková

